

TÁRCZA.

ÉVNEGYEDES JELENTÉS A MAGY. NEMZ. MÚZEUM SZÉCHÉNYI ORSZÁGOS KONYVTÁRÁNAK ÁLLAPOTÁRÓL

AZ 1906. ÉV II. NEGYEDÉBEN.

I.

A *nyomtatványi osztály* anyaga a lefolyt évnegyedben köteles példányokban 2463 db, ajándék útján 450 db, vétel útján 117 db, áttétel útján 16 db, összesen 3046 darab nyomtatvánnyal gyarapodott. Ezenfelül köteles példány czimén beérkezett: gyász-jelentés 1340 db, zárszámadás és üzleti jelentés 2044 db, egyházi körlevél 48 db, perirat 13 db, hivatalos irat 105 db, műsor 651 db, alapszabály 293 db, szinlap 2136 db, falragasz 1289 db, vegyes 331 db, összesen 8250 darab aprónyomtatvány.

Vételre fordítottatott 817-92 korona és 26 frank.

Ajándékaikkal a következők gyarapították könyvtárunk anyagát: Ásbóth Oszkár, Bacher-Bodrogh Pál, Bányai Elemér (4 db), Bergens Museum, Braun Márkus New-York, Csaplovics-könyvtár Alsókubin, The John Crerar library Chicago, Csász. Tudományos Akadémia Szt-Pétervár, Diószegi Győző, Fabricius Endre (8 db), Fejérpataky László (199 db), Fehér Ipoly Pannonhalma, Feministák egyesülete, Fitos Vilmos, Francis D. R. St.-Louis (2 db), Fuhrmann Pálné, Gajári Ödön mint Az Ujság szerkesztője, Gráf Gusztáv Segesvár, Gillming Ferenczné (5 db), Hist. Verein für Steiermark Graz, K. k. Handelsministerium Wien (2 db), Kais. Akademie d. Wissenschaften Wien (2 db), Képviselőházi iroda (10 db), Kollányi Ferencz, Kolozsvári egyetem orvosi kara, Kunst-industriemuseum Kristiania, Lázár Elemér, Liszt Nándor Debreczen, Ludvig Ernő Tientsin, M. kir. állami számvevőszék elnöke, M. kir. kereskedelemügyi miniszterium (2 db), M. kir. közp. statisztikai hivatal (2 db), M. kir. pénzügyminiszterium (2 db), Magyar Mér-

nők- és Építész-Egylet, Magyar Nemzeti Múzeum igazgatósága (2 db), Magyar Tudományos Akadémia (3 db), Magyarországi Kárpátgyeget Igló (2 db), Mahler Ede (2 db), Milleker Bódog Versecz, Museum of fine arts Boston, Német János New-York, Orosz Endre Apahida, Pintér Jenő Jászberény (2 db), néhai Ráth György (23 db), Reiszer Béla, Schönherr Gyula, Smitsonian Institution Washington (15 db), Sólyom Jenőné, Statist. Zentral-Commission Wien (3 db), Szalay Imre (114 db), Széchenyi-kör Eperjes, Székely Nemzeti Múzeum Sepsiszentgyörgy, Szentmártoni Kálmán Kolozsvár (2 db), Telkes Simon, Trustees of the late James Joung of Kelly Glasgow (2 db), Venetianer Lajos Ujpest, Volpicella Luigi Napoli, Walter Gyula Esztergom, Wichmann Irjő, Zerkowicz Emil New-York, gr. Zichy N. János (2 db).

Nevezetesebb szerzemények: 1. Temesvári és Tinódi: Chronica. Kolozsvár 1574. — 2. Görcsönyi Ambrus: Szép jeles históriás ének. Kolozsvár 1581. — 3. Fons vitae. Debreczen 1589. — 4. Pázmány Péter: Imádságos könyv. Pozsony 1631. — 5. Veszelin Pál: Kegyes és istenes beszélgetések. Debreczen 1633. — 6. Az igaz isteni tiszteletnek tiszta tüköre. Pozsony 1638. — 7. Károlyi Gáspár: Szent Biblia. Várad 1660—61. — 8. Zilahi János: Az igaz vallásnak világos tüköre. Kolozsvár 1672. — 9. Temetési pompa. Debreczen 1674. — 10. Pariz-Pápai Imre: Keskeny út. Lőcse 1689. — 11. Gyöngyösi István: Porából megéledett Phoenix. Lőcse 1693. — 12. Lelki paradicsom. H. n. 1700. — 13. Új és ó kalendariom. Kolozsvár 1702. — 14. Enyedi Georgius: Explicationes. Kolozsvár 1598. — 15. Petschius Petrus: Malleus peniculi. Kassa 1612. — 16. Rákóczi Georgius: Instructio. Albae Juliae 1638. — 17. Kéry Joannes: Oratio funebris. Tyrnaviae 1664. — 18. Weber Johann: Wappen. Lőcse 1668. — 19. Miles Mathias: Siebenbürgischer Würg-Engel. Szeben 1670. — 20. (Lavsanszky Johannes.) Extractus. Tyrnaviae 1675. — 21. Pereszlyényi Paulus: Grammatica. Tyrnaviae 1682. — 22. Kövesdi Paulus: Elementa linguae Hungaricae. XVII. sz. — 23. Thasnádi Stephanus: Polydori virgulta myrtea. Debreczen 1703. (E huszonhárom darab régi magyar nyomtatvány néhai Ráth György nagybecsű hagyatékából, illetőleg a M. Tud. Akadémia könyvtárából, mint az elhunyt nagyérdemű gyűjtő ajándéka vétetett át.) — 24. Káldi György: Szent Biblia. Bécs 1626. (Szalay Imre ajándéka.) — 25. Szikszay Fabricius B.: Nomenclatura. Debreczen 1619. és 26. Énektöredék 1597. (Mégvétetett 90 koronáért.)

A könyvtár helyiségeiben 7785 egyén 18745 kötet nyomtatványt, kölcsönzés útján 568 egyén 923 kötetet használt.

A lefolyt évnegyedben 1893 munka osztályoztatott, a melyekről 2709 cédula készült. Kötés alá készítettett 485 munka 596 kötetben.

A köteles példányok átvételére berendezett helyiségbe ezen idő alatt 589 csomag érkezett; ugyaninnen 674 levél expedáltatott, a miből 83 reklamálás volt. Az 1897: XLI. t-cikk intézkedései ellen peres eljárás megindítása e negyedévben nem kéretett.

II.

A *kézirattár* ajándék útján 11 kötet kézirattal, 4 darab irodalmi analectával és 40 darab irodalmi levéllel, vásárlás útján pedig 10 kötet kézirattal, 3 darab irodalmi analectával és 87 darab irodalmi levéllel, vagyis összesen 21 kötet kézirattal, 7 darab irodalmi analectával és 127 darab irodalmi levéllel gyarapodott.

E gyarapodásból különösen kiemelendő két rendkívül értékes ajándék. Az egyik Gyulai Pálé, melylyel Vörösmarty Mihály 1819—1821-ben, 1823-ban és 1824—1825-ben írott apróbb verseinek három füzetbe foglalt eredeti kéziratait, továbbá számos epigrammjának első fogalmazványát juttatta a kézirattár birtokába. A másik ajándék özv. Gillming Ferenczné szül. Fischer Hermina úrnőé volt, a mely boldogult Fischer Sándor irodalmi hagyatékából származó s többnyire Petőfivel és Madáchcsal foglalkozó külföldi eredetű irodalmi leveleket tartalmaz. A levélírók közt szerepelnek Brandes György, Baumbach Rudolf, Dahn Félix, Ebers György, Ebner-Eschenbach Mária, Freytag Gusztáv, Hamerling Róbert, Heyse Pál, Lilienkron Detlev, Ling Hermann, Rosegger Ferencz, gróf Schack Rudolf, Scherer János és mások. Ajándékozók voltak még Tótlipcei Fabricius Endre, Medits Nándor, Szalay Imre és Fejérpataky László.

Vásárlásra összesen 461 kor. fordított. A vásárolt anyagból kiemelendő Marusy András túlnyomó részben kiadatlan latin verseinek XVII. századi gyűjteménye, Endlicher István »Grundzüge einer Theorie der Pflanzenzeugung« című művének eredeti kézirata, továbbá Arany János, Csengery Antal, Endlicher István, báró Eötvös József, Ipolyi Arnold, báró Jósika Miklós, Kitajbel Pál, gróf Majláth János, Nyáry Pál, Vezlerle József levelei.

A negyedévi szerzemények feldolgozásán kívül folytatott a kisebb leveles gyűjtemények rendezése és a törzssanyagba való beosztása.

A negyedév folyamán 51 kutató használt 92 kéziratot és 234 irodalmi levelet.

III.

A *hírlap-osztály* gyarapodása: köteles példányokból 918 évfolyam 17.978 szám, ajándék útján 36 évfolyam 11.970 szám. vásárlás útján 5 szám, összesen 954 évfolyam 29.953 szám.

Az évnegyed folyamán a könyvtárban 860 olvasó 1669 kötetet, a házon kívül 23 olvasó 21 kötetet, összesen 873 olvasó 1690 kötetet használt.

Czéduláztatott 47 évfolyam; átnézetett 590 hirlap 24.349 sz.

A köteles példányok, melyek a nyomdai kimutatással (csomagban) érkeztek, a gyarapodási naplóba irattak és a nyilván tartási lapokra vezettettek; ezeken kívül a számonként beérkezett hirlapok is összegezve hetenként beirattak, betürendbe osztályoztattak és elhelyeztettek. A csomagküldeményben hiányzó hirlapszámok azonnal reklamáltattak és ezek is följegyeztettek; de időnként a bekötés alá rendezéskor is történt reklamálás.

IV.

A *levéltári osztály* a lefolyt évnegyedben ajándék útján 85 dbbal, vétel útján 160 dbbal, a nyomtatványi és kéziratványi osztályból áttétel útján 1460 dbbal, összesen tehát 1705 dbbal gyarapodott.

Vételre fordított 2124 kor. 65 fillér.

A családi levéltárak száma a lefolyt évnegyedben két új levéltárral gyarapodott, és pedig a Budetini Szunyogh család levéltárával, melyet gróf Csáky Albin, v. b. t. t. és a báró Perényi család levéltárával, melyet báró Perényi Zsigmond letéteményezett. Ezekkel együtt a letéteményezett családi levéltárak száma 81-re emelkedett.

Ajándékaikkal Szalay Imre, múz. igazgató, ifj. Ugron Gábor, a Nap szerkesztősége, Gyarmathy Sándor, Lukács András és Tóth-Lipcei Fabricius Endre gyarapították a levéltár anyagát.

A törzssanyag gyarapodásából 13 db eredeti oklevél esik a középkori iratok, 150 db az újabbkori iratok, 16 db a nemesi iratok, 1 db az 1848/9-es iratok, 3 db a czéhiratok, 517 db a gyászjelentések és 5 db a fényképmásolatok csoportjára.

A nemesi iratok csoportja a következő darabokkal gyarapodott: 1. 1418. júl. 5. Strassburg. Zsigmond királynak Szilágyi Balázs részére adott koholt és hamisított czimereslevelének hitelesített másolata, mellékelve a család történetére vonatkozó feljegyzés és egy családfa másolata. — 2. 1515. II. Ulászló király czimereslevele a Földessy család részére. (Egyszerű másolat, a czímerkép fényképével és színezett képével.) — 3. 1547. május 14. Gyulafejérvár. Izabella királyné czimereslevele Somosdi Székely Balázs részére. (Egyszerű másolat a czímereslevél fényképével és a czímerkép színezett képével.) — 4. 1606. aug. 1. Kassa. Bocskay István czimereslevele Fűry, másképp Csorvász Gergely és Antal részére. — 5. 1620. máj. 18. Bécs. II. Ferdinánd czimereslevele Szalay Balázs részére. — 6. 1625. decz. 11. Sopron. II. Ferdinánd czimereslevele Kovacicz István és Gergely részére. —

7. 1647. jún. 3. Pozsony. III. Ferdinánd czimereslevele Dobranich Mátyás részére. — 8. 1649. május 21. Pozsony. III. Ferdinánd czimereslevele Sipos Pál részére. — 9. 1659. szept. 19. Pozsony. I. Lipót czimereslevele Erdélyi Balázs részére. — 10. 1695. ápril 12. Bécs. I. Lipót czimereslevele Stubán másképp Kovács János részére, a czimerkérő folyamodvánnyal együtt. — 11. 1697. február 1. Bécs. I. Lipót czimereslevele Szűcs Péter részére. — 12. 1808. decz. 6. Eger. Heves és Külső-Szolnok vm. nemesi bizonyítványa Lukács Mihály és Péter részére. — Azonkívül a fényképek közül czimereslevelek: 1. 1466. febr. 6. Mátyás királynak Szerdahelyi Huszár Péter és Nagy Gergely részére adott czimereslevelének fényképe. — 2. 1606. aug. 1. Kassa. Bocskay Istvánnak a Saigi család részére adott czimereslevelének és czimerképének fényképe. — 3. 1658. jan. 14. Szatmár. Rákóczi Györgynek Bitori Szilágyi András részére adott czimereslevelének fényképe.

A szerzemények közül kiemelendők József nádornak az 1804—1829, évekből származó 13 db eredeti levele, telve személyes vonatkozású adatokkal, melyek a bécsi Gilhofer és Ranschburg czégtől vétettek. A letéteményezett levéltárak közül pedig kiemelendő a báró Perényi család levéltára, mely mintegy 550 db középkori oklevelet foglal magában.

A lefolyt évnegyedben 91 kutató 17.663 db iratot használt. Kikölcsönözöttetett 6 térítvényre 140 db irat.

Az új szerzemények feldolgozásán kívül a beérkezett negyedévi köteles példányú gyászjelentések kelteztettek. Folytattatott a Szarvas-Kendi Sibrik család, a báró Balassa család és a Berzeviczy család kakaslomniczi ága levéltárainak rendezése. Megkezdett továbbá a családi levéltárak középkori anyagának a törzsanyaghoz hasonló czédulázása. E negyedévben a gróf Blogay, Lippich, Salamon és báró Rhédey családok levéltárának középkori anyaga czéduláztatott, folyamatban van jelenleg a Kállay család levéltárának czédulázása. A Kossuth-iratok rendezése és átrevideálása e negyedévben szünetelt, mert Kovács László levéltári segédőr részben az adminisztrációnál volt elfoglalva, június elején történt hivatalos kiküldetése után pedig rendes szabadságát kezdte meg.